

Carl-Johan Herrmann syns här till höger på bilden med herrar som arbetade på mekaniska verkstaden. Bredvid står Martin Ekholm och framför sitter Johan Johansson. Fotot är från 1910 eller möjligen 1915.

När Carl Johan Herrmann var två år flyttade familjen in i gamla Bredgård. Där hade familjen ett rum att disponera. 1866 byggdes arbetarbostaden om och familjen Herrmann fick då två rum, något som kändes stort! Gamla Bredgård revs 1959 inför bygget av Bredgårdsverket (Mediumvalsverket).

Inne i Spikfabriken, tidigt 1900-tal. Till vänster klippning för hand av längre spik, till höger pojkraden vid stampmaskinerna som plattade spikhuvuden. I spikfabriken var det vanligt att unga pojkar fick arbete, så var det också för Carl-Johan Herrmann. Alla bilder är lånade från FÖRENINGEN KRAFTTAGETS arkiv

Arbetare utanför spikfabriken år 1919. Byggnaderna för klippspikstillverkning som ses på bilden uppfördes 1862. Observera det elektriska loket.

Hårt liv på C. J. Herrmanns tid

Trångboddhet och supande på Boxholms bruk

BOXHOLM (LT)

Att det söps något kopiöst under 1800-talet är ju känt, det gjorde man även på arbetsplatserna. "Folk var så fulla så de kröp" skriver Carl Johan Herrmann i anteckningar där han skildrar hur Boxholm såg ut under hans uppväxt, samt om hur livet i Boxholm var på den tiden. Han beskriver hur familjen bodde i ett enda rum och hur de senare delade rum med en gumma som var full av löss.

För ungefär ett år sedan så kunde man i Länstidningen läsa om när Boxholm var en fruktad plats. Det var en artikel som byggde på C. J. Herrmanns anteckningar.

Men Carl Johan Herrmann – som var född på Boxholms bruk den 25 september 1856 – har gjort fler anteckningar om sin uppväxt.

Dessa anteckningar ger en bitvis målande bild av hur livet tedde sig på bruket under andra halvan av 1800-talet. Herrmanns anteckningar finns att läsa på Föreningen Krafttagets hemsida varifrån underlaget till denna artikel kommer.

Carl Johan hade fem syskon och föräldrarna hette Carl Adolf Herrmann och Anna Greta Nilsdotter. Fadern var född i Ekeby 1829 och modern i Västra Eneby 1823.

I oktober 1855 hade de gift sig, det var ungefär ett år innan de fick första barnet, nämligen sonen Carl Johan. Fadern Carl Adolf var en skicklig hammarsmed.

När Carl Johan var två år bosatte sig familjen i gamla Bredgård, en arbetarbostad som låg där Mediumvalsverket idag ligger. Bostaden var då väldigt liten, familjen hade bara tillgång till ett rum. I rummet skulle familjen med far och mor och så småningom sex barn – plus piga – samsas.

C. J. Herrmann skriver: "Där skulle mor baka, och det skulle en familj till också göra, ty det var bara två bakugnar i

hela byggnaden, och i samma rum skulle mor byka (tvätta) och brygga och jag minns att vi stöpte ljus om hösten och vi häcklade lin. Hela vintern spanns det lintråd och ullgarn, och så var det slakt på hösten och våren och allt som hörde dit skulle göras inne.

Här skulle min far även sova och vila sig på sina friskift. Jag minns också att vi hade en hönsbur inne med några stycken höns i."

På sommaren år 1868 så dör fadern Carl Adolf. Lunginflammation var dödsorsaken enligt dödboken. Det innebar naturligtvis en stor förändring för familjen. Äldste sonen Carl Johan fick då träda in i sin fars ställe och hans första arbete var i Spikfabriken. Där var han i sju veckor, och det var tolv timmars arbetsdag. Nästa arbete var i sågen för elvaåringen. Det var också tolv timmars arbetsdag, och nattsift ena veckan och dagskift nästa vecka.

På hösten 1868 började Carl Johan i hammarsmedjan. Han har i sina anteckningar skrivit att det först var frankomotesmide, men att smältsmidet började redan på våren 1869. Här syftar Herrmann på Franche-Comtésmide som ersattes av lancashireprocessen.

Herrmann skriver också att det var samma år som han började läsa till konfirmationen. Han fick då gå hela vägen till Ekeby kyrka, en eller två gånger i veckan.

Familjen blev snart tvungna att lämna Bredgård och de fick flytta in i Vidingebyggningen. "Då fick vi ett halvt kök att bo uti". Herrmann skriver att en gammal gumma bodde där också och hon låg hela tiden i sin säng.

Att hon jämt låg var inte det värsta, utan det värsta var att hon var full av löss. Det var stora klädlöss, så man såg hur de kröp på kudden i sängen. I detta kök skulle alla familjerna som bodde i huset baka för det fanns ingen mer bakugn i Vidingebyggningen.

Där fick Carl Johan Herrmann, hans mamma och tre syskon bo. Två syskon till Carl Johan var då döda. Endast en säng hade de plats för så familjen fick bädda på ett sofflock och på golvet.

Efter ett par år i smedjan fick Herrmann gå skift och han skriver att när han tänker på hur illa han då fick fara så upprörs han i sitt sinne och känner förakt för allt vad befäl heter. "Som jag fick arbeta!!!" C. J. Herrmann ger en lång beskrivning av allt han fick göra.

Han var i smedjan i 4,5 år, och när han blev äldre fick han göra hela smältan, beroende på att de som skulle göra smältan var så fulla att de inte kunde göra den.

"Det kunde gå 14 dagar som min Mästare inte var nykter en timme, och likaså drängen", skriver Herrmann. "Jag minns att jag var så trött ibland så att jag kräktes."

C. J. Herrmann hamnade sedan i Vidingesmedjan. Han fick då bo i en drängkammare i Vidingebyggningen och äta hos sin mor. Guman hos modern hade dött, och Carl Johans bror hade fått arbete i spikfabriken så det blev lite ljusare för familjen.

"Men ack vad smederna söp" skriver Herrmann. Han

minns en luciamorgon, då tog smederna fram en kopparkittel som det rymdes 7 kannor i (en kanna var 2,617 liter). Den satte de full med öl på några varma smältstycken. Sen fick den som ville ta efter behag med en skopa. Det kallade de för glögg. Så hämtade de 50 flaskor öl och ställde bredvid. "De var så fulla så de kröp" skriver Herrmann.

Men ack vad smederna i Vidingesmedjan söp. De var så fulla så de kröp."

Carl Johan Herrmann lednade på att vara i smedjan. Han tjänade heller inte så bra och valde att flytta till valsverket. C. J. Herrmann fick arbeta på många olika platser i valsverken och han beskriver ett hårt arbete, och så fort någon blev sjuk i smedjan så fick han ta sig dit fast han inte ville.

Han skriver att "hade det inte varit för mammas skull så hade jag flyttat från Boxholm".

"Efter några år som smältvalsare blev jag stångjärnsvalsare då detta verk blev färdigt, och där var jag i 30 år så där har jag lagt ned min mesta kraft" skriver Herrmann.

År 1874 fick han ett rum i ett av Trasbyggena. Syskonen började reda sig själva så familjen hade det ganska bra.

Men det fanns en tid då Herrmann kom i dåligt sällskap för ofta och då drack för mycket. En julafton så gick Carl Johan Herrmann och en vän till Mjölby för att komma över en kanna Brännvin. Det fanns ingen järnväg då och de

ville ha brännvin till jul. Sista gången som Herrmann var i Mjölby i ett sådant ärende var 1875 och då beslutade han sig för att det var sista gången och så blev det också.

Carl Johan kom senare med i väckelserörelsen. En söndagseftermiddag gick han till apoteket då han hört att det skulle bli predikan på apotekarens vind. Det var den 2 maj 1875 och den stunden gick aldrig ur Carl Johan Herrmanns minne. Där kände han frid och fick tröst.

På hösten 1876 började missionshuset att byggas. På den platsen fanns det då bara stora stenar och enbuskar, en riktigt oländig mark skriver Herrmann.

Byggmästaren hette Engstrand och Herrmann var med i skogen och sågade timmer till bygget. Blomstrand blev sedan föreståndare för söndagsskolan men han tog med Herrmann som lärare.

Carl Johan Herrmann träffade Ida Svan 1877, en flicka som var född i Kvillinge 1858, hon var alltså två år yngre än Carl Johan. Parets förstfödda barn var Emil 1882 och därefter fick de två flickor och en pojke. Den förstfödda flickan blev dock bara 1,5 år.

Carl Johan och Ida fick 40 år tillsammans. Hustrun Ida dör den 7 juni 1927, de är då skrivna i bönhuset. Carl Johan Herrmann lever i ytterligare tolv år. Han går ur tiden den 4 januari 1938, samma år som han skulle fylla 82. Han var då skriven i Lagerholmen, Norra Timmerö.

Minnet av Carl Johan Herrmann har ju dock bevarats, detta tack vare att han var så flitig att göra anteckningar.

Text:
KLAS JOHANSSON

Det händer

Evenemangstips
i Boxholms kommun

Tänk på att många evenemang kan kräva föransökan eller förköp och ha begränsat antal platser, kolla alltid innan vad som gäller för det du tänkt gå på.

Handarbetscafé

Ta med ditt handarbete och eget fika. Hjälp och inspirera varandra medan ni umgås. Ingen anmälan. Tid: Lördagar 4/2 - 13/5, kl 11-14.

Informationsmöte om det nya församlingshemmet

Tid: 5/2, kl 16.
Plats: Boxholms församlingshem.

Språkcafé

För dig som vill öva på att tala svenska. För dig som är svensktalande är det ett sätt att hjälpa till att lära ut svenska språket, samtidigt som ni lär känna varandra över en fika! Gratis och ingen föransökan. Tid: Tisdagar 7/2 - 16/5, kl 16-17.30. Plats: Boxholms bibliotek.

Söndagsturer

Lyssna på en berättelse vid en eld i skogen. Medtag gärna t ex kaffe eller korb att grilla. Ingen avgift. **Språk, dialekter och lokala uttryck** Berättare: Ann-Sofie Johansson. Följ med i språkets och dialekternas värld. Varför talar vi som vi gör? Det finns många idiomatiska uttryck, "Vad är på tapeten", eller "Röka som en borstbindare". Uttrycken är många gånger väldigt gamla och det finns förklaringar till dem. Tid: 12/2, kl 10. Plats: Brännvinslia.

PRO Årsmöte

Ombudsman Marie Reifelton. Kaffe, smörgås och lotterier. Tid: 23/2, kl 15. Plats: Trivselhuset Bjursdalen.

Skogspromenad

Vi tar med fika och tar paus efter halva sträckan. Hela sträckan ca 4 km. Tid: Varje tisdag kl 10. Plats: Start vid gröna grinden bakom skolan.

Boule

Tid: Måndagar och torsdagar kl 13. Plats: Boxholms Folkets park.

Aktivitetsskafferiet

Här kan barn och unga låna fritidsutrustning, hjälmar, fotbollsskor, klubbor, skidor, frisbee, bollar m m. Tid: Mån - tor kl 10-15. Plats: Storg 23 A, Boxholm.

Maila ditt evenemang till marianne.karlsson@lanstidningen.se senast torsdag veckan innan införande.